

Міжнародний Інтернет-флешмоб «Я жива! Я буду вічно жити! Я в серці маю те, що не вмирає...»!

25 лютого 2021 року виповнилося 150 років з дня народження Лесі Українки (Лариси Петрівни Косач-Квітки) – видатної української письменниці, перекладачки та культурної діячки, однієї з центральних постатей української національної культури та історії.

Із цієї нагоди НДЦ «Інститут досліджень української діаспори імені професора Любомира Винара» у співпраці з факультетом міжнародних відносин та Науковим товариством студентів та аспірантів імені Олександра Оглоблина, молодіжною секцією Наукового товариства історії дипломатії та міжнародних відносин Національного університету «Острозька академія» оголосили про проведення Міжнародного Інтернет-флешмобу «Я жива! Я буду вічно жити! Я в серці маю те, що не вмирає...».

Офіційний інформаційний партнер – сайт української діаспори «Стожари».

Щоб долучитись до події, потрібно було в соціальній мережі «Facebook» опублікувати відеоролик із декламуванням поезії Лесі Українки (на вибір).

До участі в заході залучи-

лося і десять учнів З'єднаної школи імені Т. Г. Шевченка у Пряшеві, а саме: О. Байбара, І. Демидов, Ю. Тюк, В. Чендей, В. Караван, Ф. Кандиба, А. Капітон з II-ого «Б» класу та А. Катрич, С. Стефанів,

А. Тіпак з III-ого класу гімназії. Вчительку та учнів, які гарно репрезентували школу і Словаччину тішить, що в сучасній нелегкій ситуації, коли навчання проходило ще онлайн, могли пригадати Л. Українку хоч би таким способом.

Івета СВИТОК.

Не чіпати норми мовного закону

Світовий конгрес українців звернувся до Верховної Ради України та вимагає не чіпати норми мовного закону про обов'язкове демонстрування фільмів та проведення культурно-мистецьких заходів державною мовою. Про це у Facebook повідомив Тарас Кремень, мовний омбудсмен.

«Упродовж усієї своєї історії Світовий Конгрес українців (СКУ) та об'єднана навколо нього понад 20-мільйонна українська діаспора активно відстоюють позиції української мови в діаспорі та в Україні. Саме тому ми щиро вітаємо позитивні зрушення, що відбуваються останнім часом у питаннях зміцнення статусу української мови як державної та помітного збільшення її присутності в публічних сферах на всій території України», – йдеться у листі.

За його словами, у СКУ переконані, що значною мірою цей успіх пов'язаний із прийняттям два роки тому закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної», окремі норми якого поступово набувають чинності і на практиці доводять свою ефективність.

У Конгресі констатують: «До цього часу на українському телебаченні переважать фільми, серіали, розважальні шоу, які демонструються мовою країни-агресора та значно гальмують процес подолання наслідків тривалого зрощення».

«Усвідомлюючи вплив, який має телебачення на формування інформаційного та культурного простору, закликаємо Вас особисто та Верховну Раду України не підтримувати законопроекти окремих депутатів щодо відтермінування набрання чинності норм закону про обов'язкове демонстрування фільмів та проведення культурно-мистецьких заходів державною мовою. Сподіваємося, що завдяки послідовній та рішучій позиції Верховної Ради України щодо зміцнення статусу української мови, 30-ту річницю своєї незалежності Україна та українці всього світу будуть святкувати, насолоджуючись культурним продуктом, що транслюється рідною українською мовою», – заявляє Світовий Конгрес українців.

Кремень наголосив: «Маю надію, що народні депутати України у питанні захисту державної мови стануть на бік українців та держави, а не обслуговуватимуть інтереси окремих кіновиробників та медіахолдингів».

Нагадаємо, за місяць, 16 липня, має вступити в силу чергова норма закону про українську мову. Відповідно до неї всі покази фільмів і серіалів на ТБ мають здійснюватися виключно українською мовою.

Проте, на початку червня депутати від парламентської фракції «Слуги народу» спробували зірвати введення в дію цього пункту.

Але згодом відповідний законопроект №5554 вдалося зняти з розгляду у Верховній Раді.

Народний депутат України від фракції «ЄС» Микола Княжицький заявив, якщо перед цим депутати президентської фракції «Слуга народу» хотіли просто відтермінувати введення в дію нових правил трансляції фільмів, то тепер вони хочуть взагалі узяти й назавжди вивести телебачення з-під дії закону про захист української мови.

<https://t.me/espresotb>
14 червня 2021 р.

10 червня 2021 р. в Словацько-українському культурному та інформаційному центрі в Пряшеві в рамках циклу «Наша дума, наша пісня...» відбувся літературно-музичний вечір під назвою «Тріо Мареничів»: Гірка доля популярного гурту».

Хто з нас не знає такі популярні українські пісні, як «Чом ти не прийшов», «Несе Галя воду», «Посилала мене мати»... Присутні пригадали ці пісні з певною ностальгією, бо вони лунали десятиріччями на хвилях колишньої пражської Української студії (Чехо)Словацького радіо, радо їх співали люди на весіллях, забавах, фестивалях.

Хто ж вони – «Тріо Мареничів»? Вперше на телекрани України «Тріо Мареничів» потрапили 1978 року і дуже швидко завоювали популярність спочатку в Україні, а потім і в усьому Радянському Союзі.

Це був фактично феномен на радянській естраді, коли колектив, що складається всього із трьох людей, збирав і запалював своїми піснями багатотисячну публіку.

Засновником групи став уродженець Кривого Рогу Валерій Маренич (народ. 1 січня 1946 року). Художнім керівником і аранжувальником майже всіх пісень була Антоніна Маренич, дівоче прізвище Су-

▲ Улюблені пісні славного тріо, в тому числі «Чом ти не прийшов», «Несе Галя воду», виконали Віктор Гащак і Петро Бегені за музичного супроводу Ігоря Крети.

Пісні «Тріо Мареничів» знову звучали в Пряшеві

раніше, жили скромно в Луцьку, писали нові пісні і виступали зі своїми концертами на території Волинської області.

Щастя, що довгограючу платівку з 1979-го року «Співає Тріо Маре-

нічів», яка розійшлась мільйонними тиражами, радянські уряди не могли знищити, і пісні збереглися та живуть дотепер.

У лютому 2003 року Антоніна, Мареничів, яка розійшлась мільйонними тиражами, радянські уряди не могли знищити, і пісні збереглися та живуть дотепер.

У ході вечора присутні з відеозапису мали можливість послухати пісні у виконанні гурту, а згодом і самі присутні в залі підхопили відомі мелодії «Гурту Мареничів», а «задали тон» співу Віктор Гащак і Петро Бегені за музичного супроводу Ігоря Крети.

Валерій надалі проводить свої сольні концерти, видав декілька альбомів... Він побував у Словаччині, в тому числі у Снині. Був у тісних зв'язках з працівниками колишньої Пряшівської української студії (Чехо)Словацького радіо. Микола Тягла і вже покійна Божена Ганат вважалися особистими друзями Валерія Маренича.

Валерій надалі проводить свої сольні концерти, видав декілька альбомів... Він побував у Словаччині, в тому числі у Снині. Був у тісних зв'язках з працівниками колишньої Пряшівської української студії (Чехо)Словацького радіо. Микола Тягла і вже покійна Божена Ганат вважалися особистими друзями Валерія Маренича.

▲ «Тріо Мареничів». На фото (зліва): Антоніна, Валерій і Світлана.

хорокува. Разом зі сестрою Світланою – вони корінні росіянки родом з Куйбишева, тепер місто Самара Російської Федерації.

На одному зі спільних виступів на естраді Антоніна познайомилася з Валерієм Мареничем. Від 1971-го року вони почали виступати як дует у Казахстані і в тому ж році одружилися. А це відбулось 50 років тому, що інспірувало організаторів підготувати вечір, відкрити цю тему і дати назву монтажу.

Через два роки за пропозицією Антоніни до них приєдналась її сестра Світлана, і так у 1973-му році виникло легендарне тріо. Потім вони переїхали в Україну до міста Луцька і почали працювати у Волинській обласній філармонії.

Їхня манера виконання вирізнялася з-поміж гуртів, яких тоді в Радянському Союзі було дуже багато. Співали притишено, наче впівголоса, грали лише на акустичних інструментах і виконували тільки українські пісні.

«Тріо Мареничів» відмовлялися від стадійних концертів, не захотіли обслуговувати Московську Олімпіаду, не співали під фонограму, не виконували радянських патріотичних пісень, та ще й захоплювалися піснями січових стрільців.

З Міністерства культури прийшов наказ із заборонаю Мареничам виступати за межами Волинської області. Таке раптове зникнення суперпопулярного й найприбутковішого колективу України спричинило до появи чутки про їхню втечу до Канади – а вони, як і

Світлані і Валерію Мареничам було присвоєно звання Народних артистів України. У цей час вийшов їх компакт-диск «Співає Тріо Мареничів», де поміщені кращі пісні гурту. Снагою Антоніни було повернути

Організаційно вечір підготувала Регіональна рада СРУСР в Пряшеві (голова Андрій Яцканін), автор сценарію – Віктор Гащак, модератор – Єва Олар.

Ред.

67 Свято культури русинів-українців Словаччини

6. – 8. 8. 2021

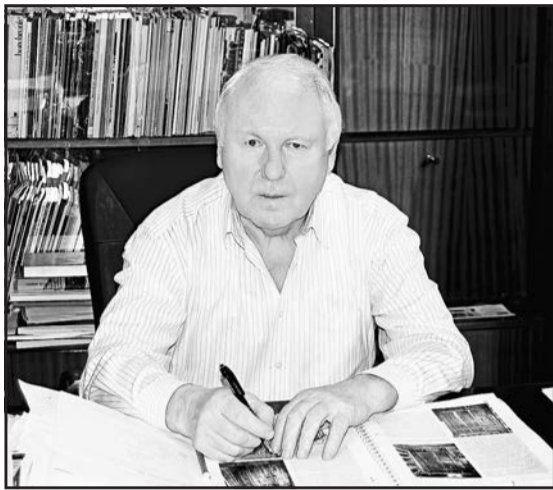
СВИДНИК

Мирослав Сополіга - академік

Прес-служба Національної академії наук України повідомила, що 26 травня 2021 року відбулася сесія Загальних зборів НАН України, під час якої було обрано дійсних членів (академіків) і членів-кореспондентів НАН України. Між обраними академіками є Dr.h.c. Мирослав Сополіга, доктор історичних наук, етнолог та музейник, культурний представник української національної меншини в Словаччині.

Мирослав Сополіга відпрацював в Музеї української культури в Свиднику 50 років, з цього 12 років як заступник директора і 30 років як директор. Від 1967 року його пріоритетним завданням стало дослідження народного будівництва та побуту. На основі багаточисельної етнографічної, технічної та фотографічної документації пам'яток народної архітектури в 226 місцевостях досліджуваного регіону в 1974 році виготовив ідейний проект комплектної етнографічної експозиції просто неба – скансену при Музеї української культури у Свиднику. Його заслугою в сучасності в скансені на площі понад 11 га знаходиться цінних 50 пам'яток на-

родного будівництва, так само своєю науково-дослідною та збирацькою діяльністю значно збагатив збіркові фонди музею. М. Сополіга має заслуги у

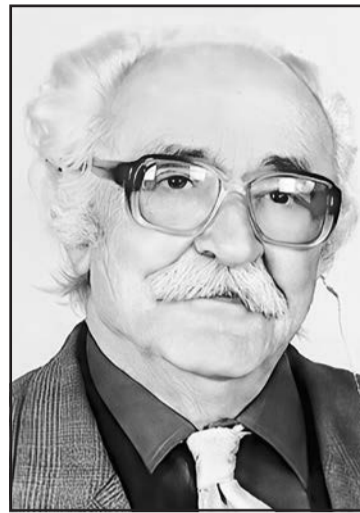
відкритті художньо-історичної експозиції – Галереї Дезидерія Миллого, як однієї з експозицій МУК у Свиднику. Він автор лібрето, сценарію та реалізації підготовки нової – головної культурно-історичної експозиції Музею української культури. В рамках науково-дослідної роботи свою увагу спрямував на етнологію, історію та лінгвістику українців Словаччини, традиційну матеріальну культуру Північно-Східної Словаччини та на проблематику музеїв під відкритим небом.

Він автор та співавтор 70

книжкових видань, понад 1000 наукових студій та науково-популярних розвідок. Його книжкова біобібліографія (1967-2017) налічує 2460 одиниць. І нині він як пенсіонер публікується і бере участь у міжнародних наукових конференціях. Він член домашніх та закордонних докторантських, габлітаційних та інших експертних комісій, спеціалізованих наукових рад і т. д. З його іменем зустрічаємось в багатьох чехо-словацьких та закордонних енциклопедіях. Він лауреат багатьох визначних нагород, між які належить найвище оцінення в області музейництва – нагорода Андрея Кмегя – за vynikajúce výsledky v oblasti výskumu, dokumentácie a prezentácie histórie a kultúry ukrajinskej národnosti na Slovensku, яку йому вручив міністр культури СР Даніел Крайцер в 2011 році.

Мирослава Сополігу щиро вітаємо з обранням дійсним членом – академіком Національної академії наук України і бажаємо багато здоров'я та успіхів в подальшій науковій роботі.

Й. В.

Іван Гриць-Дуда

5 червня цього року українська громада Словаччини пригадує 110-річчя з дня народження актора, режисера, одного з організаторів і першого директора Пряшівського УНТ, поета і прозаїка Івана Гриця-Дуди.

Іван Гриць-Дуда народився 5. 6. 1911 р. у Рудльові, окр. Воронів н/Т. в учительській сім'ї. Основну школу відвідував у Берегові, куди переселилися його батьки після утворення Чехословаччини. Закінчив Мукачівську торговельну академію (1931) та Ужгородську учительську семінарію (1935). Вчителював у селах Закарпаття.

Був актором і директором театру «Нова сцена» (Ужгород, 1935-37; Хуст, 1939). Після окупації Закарпаття (1939) угорські фашисти заборонили діяльність «Нової сцени», декотрих її членів ув'язнили і репресували. І. Гриць-Дуда тимчасово перебував у Братиславі. Згодом вчителював у селах Потоки (окр.

Строків) і Пстрина (окр. Свидник).

У 1945-46 рр. І. Гриць-Дуда став одним з організаторів Пряшівського УНТ, де працював актором, режисером та директором. На початку 50-х рр. заарештований за звинуваченням в українському буржуазному націоналізмі. Після звільнення з театру вчителював в Суліні (окр. Стара Любовня) і Завадці (окр. Гельниця), Тополі (окр. Снина) і Сабинові. Був редактором газети «Нове життя» і журналу «Дружно вперед» (1955-56). Проживав у Сабинові, де й помер 7.12.1999 р.

Його вірші, оповідання, поеми, повісті публікувались в українській періодичній пресі. Кращі з них увійшли в окрему книжку під назвою «Незгоди»

(1967), яка містить 10 оповідань. Написав віршовані історичні романи у 2 частинах «Маків цвіт» (1974), «Серед дороги, серед бур» (1975). Матеріалом для написання роману письменникові послужили факти з історичної сивини – боротьба опришків піл проводом свого ватажка Федора Главати (Головатого). І. Гриць-Дуда – автор п'єс «Федір Главата» (1973), «Бурхлива весна» (1979), «Лько Липей» (1983), які йшли з успіхом на сцені УНТ, він автор радіоп'єс «Морозенко», «Вербас», «Чорний орел», «Маріанна», «Напровесні». Кращі п'єси ввійшли у його «Вибрані твори» (1983). Українською мовою видав збірку оповідань угорських авторів «Сімейна хроніка» (1989).

-мі-

Лит.: Ф. Ковач. Іван Гриць-Дуда. У кн. «Діалог». Пряшів, 1988; М. Бобак «Портрет у рамі спогадів, Пряшів, 2006.

Усі наведені колекції художніх творів є свідченням того, що музей зосереджує свою увагу на придбанні та збереженні всіх наявних видів образотворчого мистецтва та всіх рівнів якості художнього відображення, з метою їх історичної документації. З 4502 одиниць колекції авторами 111 творів являються словацькі митці, 426 одиниць це праці художників – грома-

Мистецтво – для дальших генерацій (4) Художні колекції СММ – Музею української культури у Свиднику з точки зору етнічної приналежності

представлені в колекції музею, належать також Антонін Смажил, Анежка Ржечинська, Ольдржих Блажек. Фонд історії мистецтва також містить одну роботу художниці польської національності, а одну роботу з американського континенту. У першому випадку йдеться про текстильну композицію під назвою «Кредо» 2001 року Анни Кобак-Пісовацької, а в другому – про картину «Народження ікони» 1989 року, автором якої є художник українського походження із села Калинів (округ Меджилабірці) Павло Лопата,

який проживає в Торонто, Канада.

За останні 15 років існування музею, через брак коштів, було придбано у музейну колекцію ділянки мистецтвознавства лише 82 колекційні предмети, тоді як у 2005, 2009, 2010 і 2014 роках не було придбано жодного мистецького артефакту, а в 2001, 2006, 2008, 2012, 2013, 2015 роках музей придбав лише один або два предмети до вище наведених колекцій. Безсумнівно, найціннішим придбаним предметом цього періоду є робота ранньої творчості Д. Миллого під назвою «Пралі на Бодрозі» (1932-42, олія), а також картина однієї з основоположниць образотворчого мистецтва українців Словаччини Єви Бісс під назвою «Старий дідусь з онукою» (1958, олія).

Художня колекція музею також включає: набір із 40 художніх фотографій видатного українського фотографа Тараса Кушинського, який народився у Празі; набір кресленого гумору Федора Віца під назвою «Лько Сова з Баюсова», яка була опублікована в українському тижневику «Нове життя»; посмертні маски та відлипки правих рук Олександра Олеса, Дезидерія Миллого, Івана Кульця та Павла Громницького; надгробок із єврейського кладовища із села Раківчик (округ Свидник) та колекція творів мистецтва непрофесійних художників української національності (Павло Маркович, Зузана Осавчук, Ілля Галайда, Іван Гаулич, Андрій Шпенник, Іван Фіркаль, Стефан Цапов-

чак, Микола Ґайдош та інші).

Останнім доповненням музейної колекції ділянки мистецтвознавства стали два сучасні нетрадиційні сакральні об'єкти

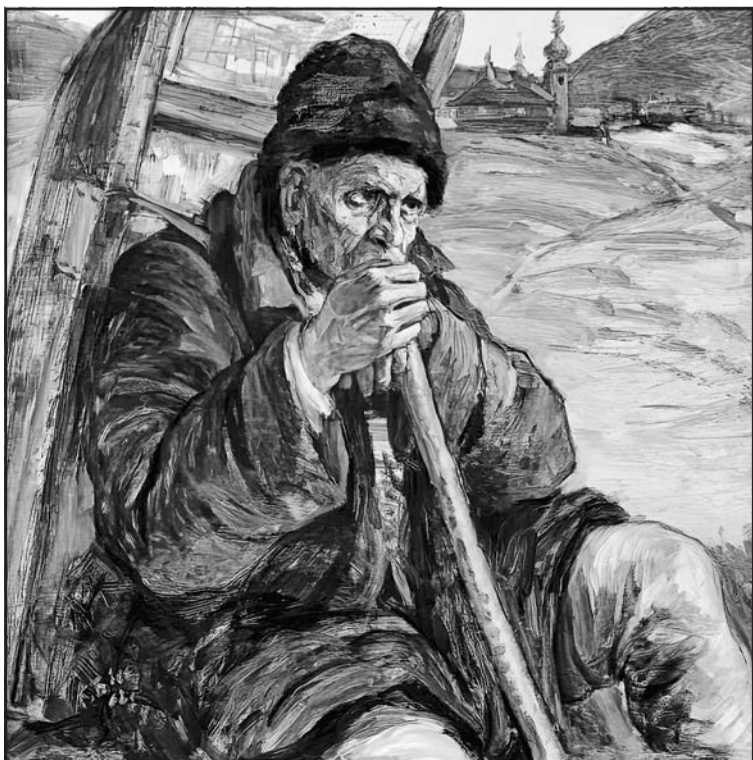

▲ Наталія Волебуєва, Пильне око, 2015 р., темпера.

української художниці Наталії Волебуєвої з назвами «Боже, храни Україну» та «Пильне око», придбані у 2015 році. Йдеться про дерев'яні ящики для боєприпасів, які походять із зони АТО на сході України, внутрішні стіни яких прикрашені релігійними мотивами. Ці артефакти були придбані та подаровані музею другом та меценатом нашого музею Дмитром Репелюком.

дчан Чехії, Угорщини, Німеччини, Польщі та Болгарії або художників невідомої національності, або твори, авторство яких невідоме і 536 одиниць представляють пам'ятки сакрального характеру українського походження. Таким чином, значну частину колекції, тобто 3965 штук, що становить 88,1%, творять роботи виключно українських авторів.

Ладислав ПУШКАР.

▲ Єва Бісс, Дрімар, 1962 р., олія.

3 листів до мене є паралелі

На протязі свого різноманітного життя бувало всяке. Радість і журба; праця і відпочинок; роздуми і сварки; дружба і зустрічі. Написав я листи десятки друзям і випадковим знайомим. Звертаючись сьогодні до них, стає тепло на душі, що було в мене аж стільки добрих друзів.

Одним з них був і письменник Закарпаття, голова товариства «Просвіта», патріот і борець Юрій Керекеш, з яким ми познайомились на зустрічах на кордоні у Вишньому Німецькому.

Дев'яності роки минулого століття були буремними як у нас на Пряшівщині, так і на Закарпатті. Як голова «Просвіти» Юрій Керекеш, крім іншого, згадував: «В Україні, зокрема на Закарпатті, життя невеселе... Партократи, що сидять, як колись, у керівних кріслах, завели нас у безвихідь. Якщо Київ схвалить якийсь корисний закон, то чиновники середнього рівня безкарно знехтують його. Звичайно, демократичні сили згуртовуються, але вони ще слабкі. Та й національна свідомість та гордість закарпатців у зародковому стані. Багатовіковий класовий й національний гніт... згубно відбився на кожному з нас, особливо на молодих поколіннях».

А чи не торкається це й нас на Пряшівщині. Було десятки шкіл з українською мовою навчання. Національна свідомість (особливо у шістдесятих роках минулого століття) зростала. Аж поки не прийшли небажані наслідки. Наростали антиукраїнські сили. І за підтримки найвищих кіл (і за згодою колись «свідомих» з нашого роду). Школи розвалились, свідомість майже нульова. Все пішло в забуття. Події в Україні відбиваються і на нашому організмі.

«Вільна Україна, – продовжує Ю. Керекеш, – народжується в муках. Утверджується попри без-

голів'я влади, всупереч продажності депутатів усіх рівнів та багатьох представників національного капіталу, незважаючи на шалений дипломатичний і психологічний тиск та економічні «кліщі», в які затискують нашу державу Росія (ворог № 1, який породив і неорусинів, фінансує всіх запроданців), а з нею і США».

Аналогічно і на Словаччині, що привело до розбиття національного організму, до ліквідації українських інституцій на Пряшівщині.

«Закарпатське об'єднання Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Т. Шевченка... розгортає велику роботу, – продовжує Ю. Керекеш. – Треба визнати, що вчительство у нас дуже інертне, байдуже, не таке, як було в нашому краї в довоєнний час. Тому доводиться обходити школи і міста й агітувати за створення шкільних осередків «Просвіти». І все робиться в умовах безперестанної боротьби з українофобами, запроданцями, що навіть в школах, хоч і під синьо-жовтими прапорами, все ще займають командні пости. Політичне русинство підтримують угорці, які все ще мріють про велику Угорщину й надіються загарбати Закарпаття... І в родині ніяких змін немає. Живемо потроху, старіємо, онуки ростуть...»

Це думки мого друга. Як я вже вище згадував – це торкається і нас. Політичне русинство (за допомоги нашої держави і деяких колишніх «щирих» українців) усе зруйнувало, але не побудувало нічого нового. Добре, що це як-так працює Союз русинів-українців, якому теж підкладають кладки під ноги.

Біди наші зі Закарпаттям майже однакові. Ми ж віками проживали разом радість і смуток. Однак за Закарпаттям є, як-не-як, Київ. А на нас з-за Перевалу махнули рукою...
Юрій ДАЦКО.

«Кольорова палітра» вже має своїх переможців

У художньо-мистецькій експозиції Галереї ім. Децидєрія Миллого, яка є складовою частиною Словацького національного музею – Музею української культури у Свиднику, 28-го травня 2021 р. урочисто відкрили виставку студентських робіт «Кольорова палітра».

розвитку художньої творчості молоді у східнословачькому регіоні. На основі того, що і сам художник любив переносити на свої картини мотиви рідного краю та прекрасні закутки Словаччини, темою конкурсу стала «Моя країна». У конкурсі взяли участь учні Основної школи мис-

Місто Меджилабірці пишеться Музеєм модерного мистецтва Е. Варгола, пам'ятником Чеської дружини з 1-ої світової війни, православним храмом-пам'ятником 2-ої світової війни й іншими пам'ятками та цікавостями. Колись це був один з опорних пунктів нашого культурно-національного життя.

На жаль, дивлячись на останні тридцять років, мусимо констатувати, що це місто не те що стагнує, а занепадає. Щоб бути справедливим, далеко не за все несуть відповідальність громадяни чи органи міста. Із-за різних причин (реформа державної управи, приватизація, реструктуризація) з міста відійшли або були редуковані різні державні органи, підприємства, медичні установи і т. п., а з ними і люди. І так тепер вже не й не можна наповнити перший клас Гімназії, яка десь перед 15 роками мала

Станція невідома...

до 250 студентів. На другому боці приселилася тут значна кількість соціально непристосованих громадян, і образ міста, як його пам'ятаємо з минулого, значно змінився.

А якщо ви вибралися сюди поїздом, то і не знаєте, куди ви приїхали. На т.зв. великій станції назва міста виведена великими буквами латинкою, а новіше вже й азбукою, але якщо поїдете, – бо не всі поїзди (з невідомих причин) – їздять ще кілометр далі, то ви навіть не будете знати, де поїзд зупинився. Що тим залізниця хоче зекономити, то тяжко сказати. З поїзда ви будете змушені виступити, бо далі він не їде, але тут ви не побачите ніякої будови зупинки, жодної назви, а вже зайво й думати про якийсь там гра-

Глоса фік руху поїздів, щоб довідатися хоча б те, коли поїде найближчий поїзд в напрямі на Гуменне. Будинок т. зв. малої станції, збудований у 60 роках минулого століття, був знесений, бо був в значно запущеному стані. Замість нього там має бути якийсь менший будинок. Але коли, це ніхто не знає. Якби це мало бути в реальному часі, то там би вже мала бути хоча б інформаційна таблиця, як це буває на будівництві, з назвою інвестора, постановника і іншими основними даними про будівлю. Просто, дальша перлина до меджилабірської мозаїки курйозів, з котрої може радіти лише бравий вояка Швейк, статуя якого стоїть на «великій» залізничній станції цього міста.

Павло БОГДАН.

Нова виставка з новим освітленням

8 червня 2021 року у виставковому залі СНМ – Музею української культури у Свиднику було відкрито виставку мистецької творчості художника, педагога, громадського діяча та одного з представників Закарпатської живописної школи Войтеха Борецького.

Народився митець 14 листопада 1910 р. у Ублі Снинського округу. В минулому році минуло 110 років з дня його народження. Життя художника було пов'язане з нинішньою Закарпатською областю України та Східною Словаччиною, переважно з містами Ужгород та Кошиці, де проживав від 1964 року аж до своєї смерті, 12 червня 1990 року.

До складу виставки під назвою *Пульс кольорів* входить 30 образотворчих робіт митця, які походять із збіркових фондів Словацького національного музею – Музею української культури у Свиднику та Вигорлатського музею в

Гуменному. Йдеться про підібрані твори з творчості художника. Виставку доповнює декілька особистих речей автора, як, напр. палітри, фарби, зошити для ескізів, фахова література з його особистої

Свиднику успішно змодернізував інтер'єр освітлення виставкової зали музею, з метою підвищення мистецького і візуального враження від виставлених картин чи експонатів. У виставковому просторі,

бібліотеки, окуляри, мольберт, а також портрет В. Борецького, виготовленого кошицьким живописцем Михайлом Чичваком

Крім однієї картини початкової творчості митця під назвою *Гуцулка*, що намальована технікою темпері, всі останні картини створені технікою олій. З точки зору образотворчого жанру Борецький був не лише майстром фігуральних композицій, тематично пов'язаних із життям села, але й займався натюрмортом, портретами, жіночими актами та пейзажним живописом.

Вже сама назва виставки *Пульс кольорів* нібито передбачала неймовірну енергію, яку випромінюють барвисті твори художника, котра ще більше підсилена новим виставковим освітленням. Наперекір різним перешкодам чи пандемії коронавірусу, СНМ – Музей української культури у

крім виставок, також проходять інші культурні акції, а якраз нова встановлена система освітлення направляючими енергозберігаючими світлодіодними ліхтарями з регулюванням інтенсивності світла в будь-якому напрямку, підсилить культурні емоції.

Освітлення реалізовано в рамках проекту «Культурні зв'язки – культурна мобільність в прикордонному регіоні» HUSKROUA ENI CBC Program 2014-2020, спрямованого на популяризацію культурної спадщини та розвиток туризму в регіоні. Партнери проекту – Повітовий музей Сату-Маре (Румунія) та Закарпатський музей народної архітектури та побуту в Ужгороді (Україна).

Виставка, на яку вас сердечно запрошуємо, potrиває до 29 липня поточного року.

**Людмила РАЖИНА,
СНМ – МУК.**

▲ На фото: Франтішек Горняк, кураторка виставки «Кольорова палітра» Івета Василенкова, переможниця конкурсу Лавра Майдакова та Андрій Смоляк.

▲ На фото (зліва): директор СНМ – МУК Ярослав Джоганік, приматорка міста Свидник Марцела Іванчова, гравер поштових марок, автор ескізів Франтішек Горняк та академічний художник і галерист Андрій Смоляк.

Конкурс молодих художників – учнів основних шкіл мистецтв у віці 15 – 19 років «Кольорова палітра» як один із супровідних акцій «Року Децидєрія Миллого» з нагоди 115-річчя з дня народження і 50-річчя з дня смерті народного художника був оголошений ще початком березня 2021 р. з головною метою активізації, підтримки та

тестів ім. О. Любимова у Меджилабірцях під керівництвом Мгр. Олександри Сивакової, Основної школи мистецтв ім. М. Вілеца в Бардієві під керівництвом викладача Мартина Єсенського, Свидницької школи мистецтв під керівництвом педагога Володимира Макари та інші. Всього на конкурс надійшло 18 студентських робіт.

У той же день відбулося засідання журі, до складу якого входили особистості образотворчого мистецтва – академічний художник і галерист Андрій Смоляк, гравер словацьких поштових марок, автор ескізів Франтішек Горняк. Почесне місце у журі належало приматорці міста Свидник Марцелі Іванчовій та куратору відділу мистецтвознавства СНМ – МУК Ладиславу Пушкарю. Журі визначило переможців у такому вигляді:

перше місце Лавра Майдакова
друге місце Адріяна Дзякова
третє місце Лавра Петрикова

Премію приматорки міста Свидник отримала Мір'ям Ялчакова (всі оцінені учениці є випускницями Основної школи мистецтв у Свиднику)

Премія Галереї Андрія Смоляка призначена Катарині Нитсховій (Основна школа мистецтв ім. М. Вілеца в Бардієві).

Трійка переможців отримала цікаві призи – набір для малювання у валізі, вільні входні квитки до всіх експозицій СНМ – МУК, публікації, магніти тощо. Кожен з талановитих художників отримав диплом-подяку із сувеніром.

Роботи будуть виставлені в Галереї ім. Децидєрія Миллого у Свиднику до 30 вересня 2021 року.
Щире вітання всім переможцям, учасникам і педагогам!
**Д-р Івета ВАСИЛЕНКОВА,
кураторка виставки.
Фото: СНМ – МУК.**

▲ Фрагмент сторінки Київського Псалтиря 1397 року – пергаментного рукопису великого формату на 229 аркушах, пам'ятки середньовічного книжного мистецтва України.

300 років тому наказом московського царя Петра I було заборонено книгодрукування українською мовою і вилучено українські тексти з церковних книг. Їх замінили московськими книгами і таким чином зламали вікову традицію богослужбової мови на українських землях.

У цьому зв'язку дивно звучить заява митрополита Онуфрія щодо мови богослужіння: «на «старих мовах» служать «скрізь»... і греки, і грузини, і румуни, і англійці здійснюють богослужіння не так на сучасних, а на старих мовах».

Якщо так, то чому ж тоді сьогодні в Києво-Печерській лаврі ігнорують мову, якою молилися святі Антоній і Феодосій та всі чудотворці Печерські? Адже ж заповідав преподобний Феодосій: «Як я влаштував монастир у службах, так і тримайте. Заповітів монастирських і уставу не міняйте». (Нестор Літописець, «Повість врем'яних літ»).

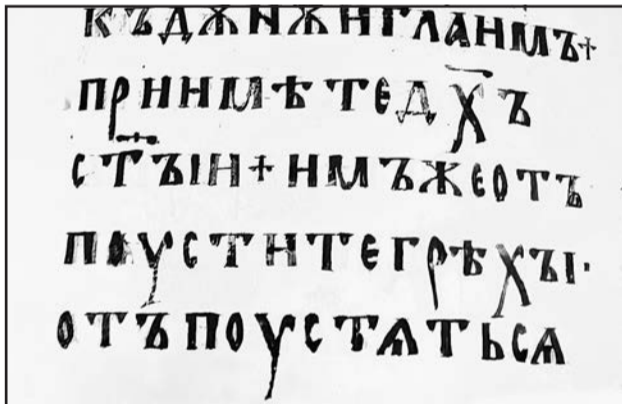
Не міняти заповітів святій обителі вдавалось при своїх князях. А від чужих царів довелося прийняти чимало змін. І одна з найзначніших – це зміна вікової богослужбової мови Печерського монастиря (або – за визначенням митрополита Онуфрія – «старої» мови).

Якою ж вона була?

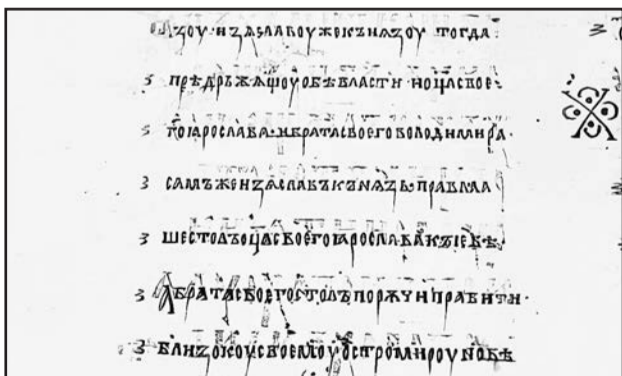
У пошуку відповіді на це запитання спершу нагадаємо:

860-і роки – святі просвітителі Кирило і Мефодій переклали з грецької мови на староболгарську Святе Письмо.

Після хрещення 988 року Україна-Русь прийняла цю мову (звану вже як старослов'янську або ж церковнослов'янську) і вона стала панівною у богослужінні.

▲ Фрагмент тексту Остромирового Євангелія.

▲ Написання власних назв «Володимира» та «Кієва» у приписці переписувача в кінці тексту Остромирового Євангелія.

Мета полягала в тому, щоб зробити старослов'янський текст зрозумілішим для киеворуського читача або слухача.

Але старослов'янська мова була для вірян малозрозумілою і тому потребувала певної адаптації. Саме для цього «у Печерському монастирі в 70-80 роках 11-го століття відбувалася велика робота щодо редагування Євангелія, Апостола та Псалтиря», зазначає Сергій Висоцький, доктор історичних наук, відкривач і перший дослідник стародавніх написів на стінах Софії Київської. «Мета такої редакції полягала в тому, щоб зробити старослов'янський текст зрозумілішим для киеворуського читача або слухача», – пояснює дослідник.

Кожен зі слов'янських народів однакові літери

старослов'янської мови вимовляв трохи по-своєму. Вкладав свою душу, свою мовну культуру.

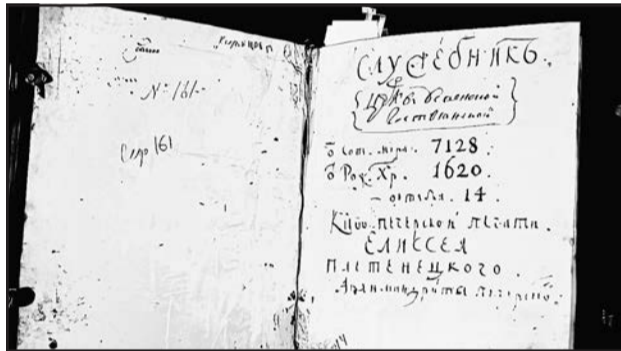
Робота з адаптації старослов'янського тексту Святого Письма відбувалася не лише у Києві. «Від початку кожен зі слов'янських народів однакові літери старослов'янської мови вимовляв трохи по-своєму. Образно кажучи, у мертвий трафарет вкладав свою душу, свою мовну культуру. Саме ця душа і створювала неповторне обличчя старослов'янської мови, яке відрізнялося від усіх інших. Ці різновиди науковці назвали редакціями. Редакція сербська, македонська, українська, білоруська...» – пише Ганна Куземська, автор книги «Якою мовою молилася давня Україна».

І саме українська редакція церковнослов'янської була єдиною богослужбовою мовою і в Печерському монастирі і загалом на наших землях. Ми достеменно у цьому переконались, звернувшись до найбільш об'єктивних свідків – першоджерел.

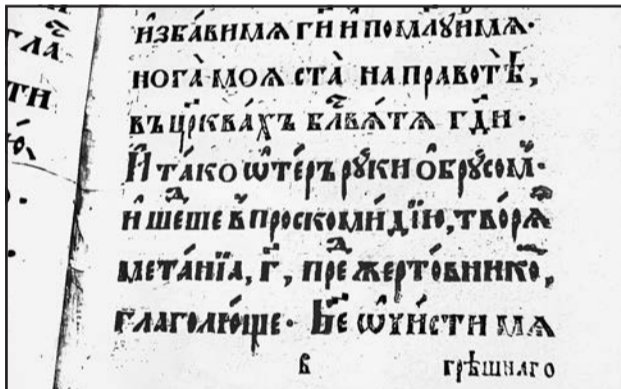
Церковна мова давньої України – дослідження першоджерел

Почали з Остромирового Євангелія (це унікальна пам'ятка киеворуського письменства 1057 року).

У відділі стародруків Національної бібліотеки імені Вернадського уважно прочитали факсимільне видання цього дивовижного рукопису. І виявили у тексті просто вражаючу кількість слів і мовних форм, які донині живуть в українській мові. Наприклад:

▲ Службник Києво-Печерської лаври 1620 року видання.

▲ Фрагмент тексту Службника 1620 року.

Слова: година, подружжя, радість, другий, місяць... Закінчення дієслів на -ть: видИТЬ, ненавидИТЬ, приходИТЬ, величИТЬ, творЯТЬ, спИТЬ, мучИТЬ, погубИТЬ...

Тверде И у словах – слугИ, рікИ, гріхИ, муки, навікИ, вікИ, Євангеліє од Луки.

Закінчення дієслів на -ти: писаТИ, убиТИ, їсТИ...

М'яке Ц в кінці слів: близнець, отець...

Клична форма: Учителю, друже, наставниче, маловіре, рабе лукавий...

Закінчення -ові, -еві: ПетрОВИ, ІсусОВИ, кесарЕВИ...

Форми власних імен і назв ВОЛЮдимир, ДавИД, МаркО, у Києві...

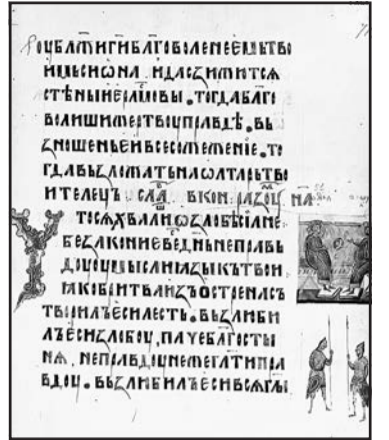
Другий свідок української редакції церковнослов'янської мови – Київський Псалтир 1397 року.

У тексті цього рукопису представлені сотні слів і форм української мови. Наведемо дециду прикладів у порівнянні з церковнослов'янською мовою Псалтиря 2010 року, які засвідчують велику різницю між українською та московською редакціями богослужбової мови:

Українська редакція	Московська редакція
молитвИ	моленья
створИ	содела
велеліпота	великолепие
погибнете	погибнете
Господь в церквИ	Господь во храме
лицЮ	лицу
чужіИ	чужди
вінець	венец
сусѣдом	соседом
вітру	ветра
живуть	живут
в свитьці книжнім	в главизне книжне
царицЯ	царица
стіни іерусалиМОВИ	стени іерусалимскіе

Третім свідком став Службник, виданий у друкарні Києво-Печерської лаври 1620 року. (Службник – це богослужбова книга, що призначена для священника та диякона).

У його тексті також величезною кількістю представлені українські слова і форми. Але плюс до цього у Службнику є наголоси. Як відомо, кожна

▲ Одна зі сторінок Київського Псалтиря 1397 року.

слов'янська мова має свою оригінальну систему наголосів. Пропонуємо декілька прикладів, які різко відрізняються від наголосів церковнослов'янських текстів сучасної московської редакції.

У Лаврі 1620 року вимовляли	У Лаврі сьогодні вимовляють
дарУй	дАруй
добротОю	добрОтою
чЕстний	честнИй
ім'Я	Імя
самОму	самомУ
твОрят	творЯт
твоЄму	твоемУ
сподобИ	сподОбн...

Отже, три імениті писемні пам'ятки – 11, 14 і 17-го століть – незаперечно свідчать, що наша давня церковна мова була наскрізь українською.

Українська редакція богослужбової мови була єдиною. Іншої не було.

І, як пояснив нам доктор філологічних наук Віктор Мойсієнко: «Українська редакція богослужбової мови була єдиною. Іншої на наших землях не було. Аж до Москви. Московська ж редакція церковнослов'янської мови (саме її митрополит Онуфрій помилково називає «старою» мовою – ред.) почала з'являтися у богослужбових текстах лише на початку 18 століття».

Насамкінець згадаємо знамениту літеру Ъ «ять». У московській редакції церковнослов'янської мови вона сьогодні вимовляється як Є.

А в українській завжди читалася як І.

Свідчення саме української вимови цієї літери ми знайшли на іконі видатного московського іконописця Андрія Рубльова «Спас в силах» (15-го століття). У відкритому Євангелії написано: Придѣте...

Придѣте... що читалося: Приїдте... возміте.

Росіянам з їхньою вимовою Ъ як Є довелося б читати: приїдете... возмете. Саме тому у московській редакції церковнослов'янської мови літеру Ъ з цих слів вилучили і запровадили нове написання: Приїдите... возміте...

▲ Ікона «Спас в силах» московського іконописця Андрія Рубльова початку 15-го століття.

Замість висновків

Українською богослужбовою мовою молився величезний православний край – від Сяну до Дону.

Ганна Куземська у книзі «Якою мовою молилася давня Україна» пише: «Українською богослужбовою мовою молився величезний православний край – від Сяну до Дону – десятки мільйонів людей, а протягом історії – сотні мільйонів. Кілька останніх століть її жорстоко й підступно винищували, виганяли з церков, забороняли, обмовляли...»

Але сьогодні, коли минули часи чужих царів і комуністичних тиранів, чи не настав час згадати і повертатися до нашої віковичної «старої» мови богослужіння? Адже вона донині живе у стародавніх манускриптах.

Незаперечно, що це повернення мало б починатись з нашої найдревнішої святої обителі – Києво-Печерської лаври. Яка, до речі, впродовж тисячоліття зберегла у своїй назві слово цієї справжньої «старої» мови – Печерська. (У московській редакції – дозволимо собі уточнити – варіант такої назви був би можливим лише як «Печерская»).

І. Костенко, М. Остапенко, Л. Мудрак.
Радіо Свобода.

(Примітка редакції: На теренах Словаччини у церковних відправах домінує українська вимова: хліб, віру, на небесіх...)

Перш ніж почнемо писати про свої враження від прочитаної повісті нашого письменника із Свидника Юліуса Панька «Я – Михась», яка вийшла в Дрогобичі (Україна) 2020 року, хочемо висловити свою велику радість, що в Україні знов вийшла самостійна книга нашого автора. Це не перша книжка Ю. Панька, яка вийшла в Україні. Ми раділи, коли вийшли в Україні антології наших авторів «Відкритий дім», «Карпатська замана» і «Під синіми Бескидами». Тішилися ми, коли вийшли в Україні ще за радянських часів книги Ю. Боролича, Ф. Іванчова, М. Сабодоша, В. Даєца та інших. Радіємо і зараз, що після вибраних творів Степана Гостиняка, Йосифа Збіглія, Іллі Галайди і збірок Івана Яцканяна, Мілана Бобака, які вийшли в Ужгороді, і перекладів на

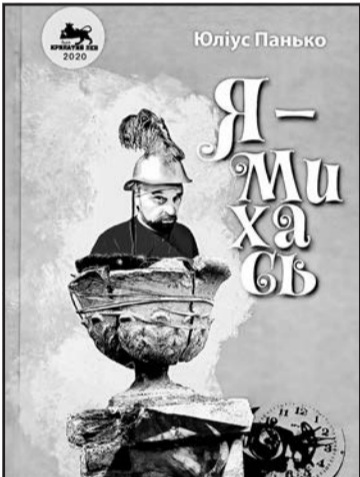
в місті більше не дбав так про порядок навколо Генерала як Михась. Був порядний, навіть одержав однокімнатну квартиру.

Письменник розповідає то гумористично, то сатиричною формою про те, що неосвічений і недорозвинений Михась пережив, бачив, оцінював, що робив у Містечку: як будував будинки у Містечку, як ходив на футбол, як мріяв стати таким співаком, як Карел Готт, хоч ноти, ба ані читати дуже не знав. Його охоту і доброзичливість використовував спекулянт Владьо, як той зробив з Михаса навіть депутата міської ради, щоб там захищав його інтереси, як Михась нарешті розчарувався і відійшов із політики та переїхав жити в будинок сеньйорів-пенсіонерів.

«Я – Михась» Юліуса Панька

українську мову словацьких авторів, виконаних І. Яцканяном, І. Галайдою, М. Романом та іншими.

Вихід книжки Ю. Панька в Україні вважаємо великим успіхом не лише письменника Ю. Панька, але всієї нашої літератури. Ю. Панько взяв участь у

Міжнародному літературному конкурсі рукописів прози «Крилатий Лев», і вона закінчилась успіхом та вийшла друком. Твори Ю. Панька чарують читача своєю оригінальністю, щирістю, темами і проблемами та й художнім зображенням.

Ю. Панько дотепер видав такі книжки, як «На гори, на ліси, на скелі», «Курортні тести», «(Не)обмежені можливості», «Вимріяна подорож», «Левощка», «Альбом», «Карби кам'янистого поля», «Повний мішок правди». Деякі з них вийшли у перекладі на словацьку мову. Вони дали можливість читачам, крім іншого, дізнатися про життя, мрії, проблеми і труднощі післявоєнного життя людей під Дуклею, зокрема його сучасників, вони знайомлять також і з подіями далекими, які відбулись в піддуклянському краї.

Тішать нас, що і в новій книжці «Я – Михась» Ю. Панько залишився на теренах рідного краю. На той раз сатиричною, я б сказав, що більше гумористичною формою зобразив події в Містечку під Дуклею після 1945 року і зокрема після «бархатної революції» 1989 року, коли деякі «майстри» шахрайством збагатіли.

В центрі повісті виступає ром-циган Михась, людина з обмеженим інтелектом, який привертая до себе увагу людей і тим, що зовнішністю нагадував Леніна, носив значок Леніна і такий же кашкет як Ленін. Він тим гордився. Автор розповідає, як батьки його покинули в колибі зразу після народження і не знав хто вони, як держава про нього подбала, дала в дитячий будинок, забезпечила, щоб вивчився на муляра і став корисною людиною. Він ніколи не знав, що таке ласка, любов, поглядання чи притулення; не знав ромської мови, не спілкувався з ними, радніше допомагав гаджам – посадовим особам під час побудови шикарних будинків і розповсюдив під час передвиборчої кампанії різні листівки, плакати, клеїв транспаранти тощо. Допомогавав всім, хто хотів його допомоги. Мав щире серце, широку душу й ініціативно робив порядок навколо пам'ятника Генерала, який стоїть в центрі Містечка, єдиного пам'ятника Генералові в Словащині та Чехії. Ніхто

Владьо був у всьому антиподом Михаса – ненажерливий шахрай, спекулянт, обкрадав, обманював людей, маніпулював, підплачував їх, створював різні фірми-одноденки і зразу їх ліквідував, коли одержав од держави гроші. Ю. Панько змалював його як кар'єриста, корупціонера, пройдисвіта, бабника, який визнавав лише гроші, не дотримував ніякої моралі, законів, не знав, що таке честь, правда, гнався за грошима і люди для нього були іграшками, якими маніпулював. За кожну ціну хотів мати владу над людьми, робив різні спекуляції, шахрайства. Щоб здобути владу, то вирішив стати політиком, хотів бути депутатом не лише парламенту, але й навіть європарламенту. Купував голоси виборців, щоб його та подібних і зобов'язаних йому виборці обирали. Майже його близькоком – шахраєм був Шумихраст, який приїхав з Америки і почав будувати казино майже у кожному місті чи селі і так «будувати багату Америку» під Дуклею. Все це письменник Ю. Панько зобразив так, як це бачив, сприймав Михась. Таких типів, як Владьо, Шумихраст після 1989 року у нас було дуже, дуже багато та, жаль, вони ще є сьогодні живуть і багатіють за допомогою корупції, обману.

Під час читання книги нам було смішно, але одночасно й сумно, боляче, хоч це фіктивні, художні персонажі і події, які зобразив автор у повісті «Я – Михась», бо щось подібне зажила моя генерація в кожному місті чи селі, коли на наших очах все, що наші батьки зробили, побудували для людей, різні шахраї і політики типу Владя знищили, або приватизували, присвоїли. Їх не боліло, що настало безробіття, бідність і виселення, спустошення наших сіл. Ці події зображено так достовірно, що повіриш, що таке відбулось не лише в даному Містечку, але у всій нашій країні, ба можна казати, що навіть у всіх постсоціалістичних чи пострадянських країнах. Тому гадаємо, що саме тому рукопис книги сильно резонував у членів комісії згаданого міжнародного літературного конкурсу і комісія забезпечила, щоб рукопис вийшов друком.

Може ще додати, що справді майже кожне наше місто чи село, навіть моє рідне село, мало свого Михаса і Владя. Михасі наперекір певній інтелектуальній відсталості дозволили собі сказати правду в очі кожній людині, навіть священнику чи учителю і ніхто їх не переслідував. Це було своєрідне чистилище. Ю. Панько добре зробив, що використав їх сміливість, відвагу говорити правду. Як колись королі мали своїх шашів, так би мали мати зараз наші політики, починаючи від президента до старости села, своїх Михасів, щоб їм сказали, яку несправедливість вони чинять, обдурюючи своїх виборців.

Книга читається дуже легко, мова українська, літературна, гарна, яка задовольнить читача в Україні та й у нас в Словащині. Рекомендую її всім читачам, хоч би місцями хотілося мати більше психологізму чи використання місцевого діалекту, щоб надали творові більше місцевого карпатського духу та аромату.

Михайло РОМАН.

Сторінки минулого (33)

БОРІВ – BOROV (від 1971 р. – частина міста Меджилабірці)

Borou (1543), Borro (1773), Borou (1808), Vágbori (1913), Borov (1920).

Стат.: 1869 р. – 317 жит., 1880 р. – 336, 1890 р. – 376, 1900 р. – 373, 1910 р. – 339, 1921 р. – 324 жит., з т. 3 чсл., 290 рус., 28 євр., 3 ін., 290 гр.-кат., 28 ізр., 1930 р. – 376, 1940 р. – 454, 1948 р. – 378, 1950 р. – 367, 1961 р. – 423, 1970 р. – 367. В сучасному 242 жителів, з того 189 греко-католиків.

Площа хотара 1249 га.

Хотарні назви: Полянки, Борівча, Верх, Над дубом, За верхом, Лан, Буковчик, Завой, Заруби, Шмайдовець, Лазки, Ями, Менькове, Під соснами, Раково.

Вперше село згадується у 1543 р. як частина Гуменського панства у власності роду Друґетів, у XVIII ст. – панів Сірмаї і Маріашші. У грамотах XVI – XVIII ст. послідовно згадується під назвою *Boro*, що є мадяризованою формою назви Борів в значенні бору. У 1582 р. вибирали податки від шести волоських господарств. У 1600 р. тут було 20 будинків підданих і 1 – 2 господарства шолтисів. На зламі XVI – XVII ст. Борів належав до середньо великих сіл волохів – русинів. Близько 1623 р. в Боріві були два господарства шолтисів і 12 господарств підданих. Їх імена і прізвища засвідчують їх належність до русинів.

У другій четвертині XVII ст. значно зростає кількість жителів і настає перенаселення. У 1657 р. на двох шолтисах жило 12 родин, у 12 цілих волоських поселеннях – 35 родин і 3 желярські. В борівському хотарі в минулому видобували і обробляли жорна – млинські камені. Урядовий лексикон Угор-

щини 1773 р. фіксує село як змішане словацько-руське. У 1715 р. село мало 20 заселених будинків і 14 опустілих, 1720 р. – 18 господарств і млин, у 1787 р. в Боріві було 84 господарств і 475 жителів, у 1828 р. – 65 будинків, 487 жителів, які займалися годівлею худоби, фурманкою, працювали у лісах, були дроворубами, випалювали дерев'яне вугілля. Релігійний перепис 1806 р. село фіксує як греко-католицьке з руською мовою проповіді.

Після 1918 р. поширилось землеробство. У 1935 р. селяни брали участь у чертїжнсько-габурському заворушенні, 14 учасників було арештовано. У жовтні 1944 р. партизанське з'єднання ім. Чапаєва під командуванням Л. Кукореллі у хотарі між Боровом і Габурою проломиле німецький фронт і біля с. Калинів з'єдналося з Червоною армією. В результаті воєнних дій село значно потерпіло. У 1940-43 рр. в селі існувала сільськогосподарська школа. Після війни діяла основна школа. Борівських дітей вчили вчителі, серед них – Запотоцький, Припутен, Макара, Лукач, Любимов, Грамата, Гомичко, Рудишинова. У 1958 р. заснована артіль – ЄСГА, побудовано нові сімейні будинки, торговий центр, місцеві комунікації. Церква у барокко-класицистичному стилі побудована на місці старшої у 1775 р., реконструйована разом з іконостасом 1873 р. та після Другої світової війни.

У Боріві народилися: Микола Даньо, який діяв як експерт ООН в Африці, Павло Даньо, командувач артилерійського полку, Микола Халахан, голова Крайової ради профспілок (Кошиці), Іван Бован, крайовий шкільний інспектор, Павло Шутяк, заступник міністра шкільництва, Іван Пірник, директор Гу-

менської гімназії, Михайло Парада, громадсько-політичний діяч, Михайло Прокіпчак, диригент і музикант, Володимир Шутяк, експерт з будівництва електростанції на Кубі, довгорічний член групи «Ігніс», Василь Губа, лікар, Іван Бейда, політичний діяч.

Настоятелі греко-католицького приходу в Боріві: (1726 – 1726) Лука Фелінкович, (1738 – 1746) Василь Фелінкович, (1746 – 1750) Прокіп Фелінкович, (1788 – 1792) Феодор Фелінкович, (1792 – 1794) Миколай Маркович – замісник з Меджилаборець, (1794 – 1804) Феодор Фелінкович, (1804 – 1807) Феодор Белович – замісник з Меджилаборець, (1807 – 1831) Іоанн Панкович (*1780), (1833 – 1856) Іоанн Петрашович, (1856 – 1867) Андрій Левканич (*1819), (1868 – 1896) Бернарד Деак, (1896 – 1903) Павло Ставровський, (1903 – 1909) Алексій Деак (*1875), (1909 – 1934) Юліус Запотоцький, (1936 – 1945) Юрій Нижник, (1946 – 1951) Ладислав Невицький (*1918), (1968 – 1968) Ладислав Невицький, (1968 – 1971) Ладислав Невицький (замісник з Меджилаборець), (1971 – 1971) Михайло Ігнат (*1914), (1971 – 1975) Кирил Янчишин, ст., (1975 – 1976) Никифор Петрашевич, (1976 – 1979) Франтішек Демчик, (1979 – 1981) Антон Мойжиш – замісник з Рошковець, (1980 – 1980) Ян Евґен Кошиш – замісник з Пряшева, (1981 – 1981) Алексій Яночко – замісник з Красного Броду, (1981 – 1985) Стефан Пельо – замісник з Габури, (1998 – 2001) Ян Франдофер – замісник з Габури, (2001 – 2003) Юрій Данко, ст., (2003 – 2005) Франтішек Крайняк – замісник з Меджилаборець, (2005 – 2012) Ян Блашко – замісник з Меджилаборець, (2013) Владислав Петрик, капелани (1830 – 1830) Андрій Капішинський, (1890 – 1892) Павло Ставровський, (1892 – 1893) Володимир Деак, ЧСВВ.

-мі-

Після довгих місяців в Кошицях прозвучав традиційний концерт хору «Карпати»

Довге чекання на особисту зустріч з вдячною публікою закінчилося для Українського народного хору «Карпати» в п'ятницю, 11 червня 2021 року. В Історичній ратуші в Кошицях прозвучав традиційний концерт «Шануємо свої традиції та визначні особистості». Всім присутнім, глядачам і виконавцям – хору «Карпати» і його солістам, солістам Державного театру Кошиці Мар'яну Лукачу та Максиму Куценку у молодіжному оркестру «Музика Ювеналіс» – приніс велике задоволення і незабутні враження.

На здійснення концерту, котрий організує громадське об'єднання «Карпати Кошиці» з фінансовою підтримкою Фонду підтримки культури нацменшин «КУЛТ МІНОР», хор «Карпати» і його прихильники чекали більше одного року. Як і в попередніх роках, мав він відбутися вже в квітні минулого року як складова частина ювілейних п'ятих «Днів України» в Кошицях. Коронавірусна пандемія здійсненню «Днів України» не сприяла ані в жовтні 2020 року.

«Народ, який не знає своєї історії, не поважає свої традиції і своїх визначних діячів – є відсуджений на зникнення». Це мотто концертів «Шануємо свої традиції та визначні особистості» було головним і на цей раз. Виконавці віддали честь особистостям нашого народу, ювілей яких ми відзначали в 2020 та і 2021 роках. Початок концерту був призначений двом визначним українським композиторам. У виконанні хору «Карпати» прозвучали дві літургійні пісні: «Свят, свят, свят» Дмитра Бортнянського, від дня смерті котрого в минулому році минуло 195 років і в цьому році відзначаємо 270-у річницю його народження. Другою була молитва

▲ Солісти опери Державного театру Кошиці Максим Куценко та Мар'ян Лукач.

«Отче наш» Михайла Вербицького, від дня народження котрого в році 2020 минуло 205 років і від дня смерті 150 років. Дальшим ювіляром була Єва Бісс, письменниця, художниця, драматург і режисер українського радіо у Пряшеві. В минулому році минуло 100 років від дня її народження. В честь ювіляри прозвучали народні пісні «Ей, гої тілі, тілі» – солісти Марія Побеґова та Андрій Личко, «Як ішов я з Дебречина» – солісти Томаш Намешпетра та Андрій Личко та пісня «З Виходней д'євчата». Першу частину концерту, в якій хор «Карпати» диригували художній керівник Левко Довгович та хормейстер Святослав Довгович, завершила «Пісня про Дніпро», соліст Андрій Личко, в честь 75 річниця закінчення Другої світової війни.

В другій частині концерту до хору «Карпати» приєдналася частина молодіжного оркестру «Музика Ювеналіс» та солісти опери Державного театру Кошиці Мар'ян Лукач та Максим Куценко. У програмі

концерту, як і кожний рік, не можна було не згадати Тараса Шевченка, поезія і думки якого є дуже актуальними і сьогодні і який про нашу пісню писав і таке: «Наша дума, наша пісня не вмре, не загине, от, де люди, наша слава, слава України!». У виконанні солістів Мар'яна Лукача та Максима Куценка, за супроводу оркестру «Музика Ювеналіс» та під диригуванням художнього керівника Ігоря Довговича прозвучали пісні «Чорні брови, карії очі», «Пресвята мати» та дует «Думи мої, думи мої», які публіка сприйняла бурхливими оплесками.

Ще один ювілей не зміг хор «Карпати» відзначити в минулому році – 35 років від свого заснування. І так заключні пісні концерту «Наливайте, браття» та «Реве та стогне Дніпр широкий» були одночасно і запрошенням на урочистий концерт хору з нагоди цього ювілею, який мав би здійснитися в листопаді 2021 року.

Святослав ДОВГОВИЧ.

Календар

1.7.1966 р. – померла українська письменниця Наталена Королева (55). Народилася 3.3.1888 р. в Іспанії.

1.7.1991 р. – помер педагог, поет і прозаїк, автор російськомовних творів – повісті «Стальна роза» (1934) і поетичної збірки «Снопик» (1938) Олексій Фаринич (30). Народився 20.6.1911 р. в Бехерові Бардівського округу.

2.7.1961 р. – помер американський письменник Ернест Гемінґвей (60). Народився 21.7.1899 р.

3.7.1976 р. – помер закарпатсько-український поет, прозаїк, перекладач Семен Панько (40). Народився 12.2.1920 р.

3.7.1971 р. – народилася в Нижньому Тваріжці Бардівського округу культурно-освітній працівник, член Центральної ради СРУСР Марія Гмітер (70).

4.7.1891 р. – народився український письменник Петро Панч (130). Помер 1.12.1978 р.

4.7.1961 р. – помер церковний та культурно-освітній діяч. Микола Келлі (єпископ Климентій) (60). Народився 28.12.1885 р. в Корунківій Строківського округу.

5.7. – пам'ятний день просвітителів слов'ян Кирила і Мефодія.

8.7.1621 р. – народився французький байкар Жан де Лафонтен (400). Помер 13.4.1695 р.

8.7.1971 р. – помер перший секретар ЦК КСУТ Михайло Фецура (50). Народився 19.5.1926 р. в Меджилабірцях.

12.7.1906 р. – народився в Лукові Бардівського округу педагог, церковний діяч Павло Бобалик (115). Помер 24.10.1971 р. в Кошицях.

15.7.1946 р. – помер історик, дослідник культури закарпатських українців Антал Година (75). Народився 13.1.1864 р. в Ладомірові Снинського округу.

16.7.1936 р. – помер педагог, культурно-освітній і громадський діяч Михайло Вацлавський (85). Народився 26.9.1887 р.

17.7.1871 р. – народився український етнограф, фольклорист, музикознавець Філарет Колесса (150). Помер 3.3.1947 р.

17.7.1976 р. – помер літературознавець, фольклорист Орест Зілинський (45). Народився 12.4.1923 р.

18.7.1871 р. – помер український письменник Анатолій Свидницький (150). Народився 13.9.1834 р.

19.7.1761 р. – народився російський фізик Василь Петров (260). Помер 3.8.1834 р.

20.7.1911 р. – народився український письменник Василь Кучер (110). Помер 17.4.1967 р.

21.7.1941 р. – помер український письменник Богдан Лепкий (80). Народився 9.11.1872 р.

22.7.1931 р. – народився закарпатсько-український прозаїк Іван Долгош (90). Помер 16.1.1992 р.

23.7.1926 р. – помер живописець-монументаліст Віктор Васнецов (95). Народився 15.5.1848 р.

23.7.1976 р. – помер церковний діяч, колишній єпископ Пряшівської єпархії блаженний Василь Гопко (45). Народився 21.4.1904 р. в Грабському Бардівського округу.

23.7.1931 р. – народився в Борові Меджилабірського округу інженер, педагог, громадський діяч Павло Шутяк (90). Помер 19.1.2019 р. в Пряшеві.

24.7.1831 р. – в Земплінській Теплиці спалахнуло перше селянське заворушення (190).

26.7.1856 р. – народився англійський письменник і драматург Джордж Берднанд Шоу (165). Помер 2.11.1950 р.

27.7.1841 р. – загинув російський поет Михайло Лермонтов (180). Народився 15.10.1814 р.

29.7.1911 р. – народився словацький композитор Ян Ціккер (110). Помер 21.12.1989 р.

30.7.1926 р. – народився в Дрічній Строківського округу колишній директор Української студії Чехословацького радіо в Пряшеві Василь Вархола (95). Помер 17.4.1999 р.

30.7.1811 р. народився священник російського посольства у Відні, посередник контактів культурних діячів Закарпаття і Росії Михайло Раєвський (210). Помер 2.5.1884 р.

30.7.1971 р. – помер громадсько-культурний діяч Йосиф Збіглей (50). Народився 27.12.1886 р. у Бехерові Бардівського округу.

У Бельгії поставили «Наталку Полтавку»

У Брюгге самодіяльний театр «Шум», який створений завдяки ентузіазму української діаспори в Бельгії, поставив знамениту п'єсу Івана Котляревського «Наталка Полтавка».

Прем'єрна вистава відбулася в одному з кафе у центрі старовинного бельгійського міста.

«Сьогодні ми даємо Наталку Полтавку. Задум з'явився буквально з нічого. В мене був задум після п'яти років війни (нині – вже семи), розказати щось про Мазепу. Тоді ми зробили перший маленький уривок. Всім – публіці, – дуже сподобалося, а акторам – ще більше. Тож ми вирішили продовжувати далі та наважилися поставити п'єсу Котляревського», – розповіла Українформу режисер самодіяльного українського театру Людмила Димич.

Вона зауважила, що театральну трупку створено «на чистому ентузіазмі», до того, акторам доводилося їздити на репетиції з усієї Бельгії, долаючи при цьому більше сотні кілометрів.

«Наша географія (походження) акторів є дуже широка. Є

учасники з Оостенеде, Генту, Антверпену, Брюсселя – практично з усієї Бельгії. Ідея поставити «Наталку Полтавку» з'явилася ще до «корони» й до всіх цих проблем.

За її словами, жоден з акторів, як, власне, і режисер, не мають театральної освіти, але

зичних інструментах, що дуже тепло сприймається глядачами.

У виставі взяли участь талановиті самодіяльні актори. Пана «Возного» грав Андрій Коваленко, роль «Виборного» неперевершено зіграв Хаїм Розембаум, «мати-Терпилиху» – Наталя Мягка, образ Петра втілює Іван Данчевський, його товариша Миколи – Віталій Кучма. Головну роль Наталки Полтавки щиро й сердечно виконала Лєся Ільчишина.

Всі актори проживають у різних містах Бельгії, серед них – люди різних професій, від будівника до священнослужителя, але всю театральну трупку об'єднала відданість мистецтву та повага до українських культурних традицій.

Як зазначили актори театру «Шум», вони не мають наміру обмежуватися прем'єрним показом, оскільки ця вистава, очевидно, знайде вдячних глядачів як в Бельгії, так і в сусідніх країнах.

УКРІНФОРМ.

Леонід Кравчук про ядерну зброю

Перший президент України Леонід Кравчук розповів, що контроль над ядерним арсеналом, який залишився в Україні після розпаду СРСР, був у Москві, а не в Києві. Про це він розповів в інтерв'ю журналістці Яніні Соколовій.

Пояснюючи причини денуклеаризації країни за Будапештським меморандумом, Кравчук заявив, що після розпаду СРСР контроль над ядерним арсеналом належав Москві, а не Києву. Кравчук зазначив, що на момент підписання меморандуму, в Україні було 1270 ядерних боеголовки, а утримання в боеготовності 175 ракетних шахт «коштувало було б нам 300 млрд доларів».

«У мене не було «чорної валізки»: вона була в Москві. Я міг тільки по телефону говорити з командувачем ракетної армії (в Москві, – ред.), а він міг виконувати або не виконувати мої прохання, не кажучи вже про доручення: це нереально було. В Україні не було можливостей контролювати і замінити ядерну зброю», – розповів Кравчук.

Водночас, перший президент не вірить, що Росія може за-

стосувати ядерну зброю проти України: «Уявіть, Росія вирішила вдарити по Харкову. Наслідки будуть на великій частині і самої Росії».

Нагадаємо, що ядерні боеприпаси та засоби їх доставки, Україна успадкувала після розпаду СРСР. Станом на 1991 рік, Україна мала третій за розміром ядерний арсенал світу. Україна втратила ядерний статус 2 червня 1996 року. Це другий випадок в історії після ПАР, яка відмовилася від ядерної зброї через значні соціальні зміни, пов'язані з демонтажем системи Апартеїду.

Всі тактичні ядерні боеприпаси були оперативним чином переміщені на російські заводи для знищення ще в першій половині 1992 року, і останній ешелон прибув до Росії на початку травня, на 25 днів раніше запланованої дати. Після цього до Росії мала бути переміщена і стратегічна зброя через приєднання України до радянсько-американського Договору про скорочення і обмеження стратегічних наступальних озброєнь.

<https://zaxid.net/news/>

Лист, з якого починався Голодомор

У мережі оприлюднили таємний лист радянського диктатора Йосипа Сталіна щодо українців. У ньому фактично схвалювався Голодомор.

Світлина документа з'явилася на сторінці спільноти History Ukraine у Twitter. Відомо, що лист було підписано 28 грудня 1932 року.

«Таємний лист Сталіна про нібито підготовку повстання в Україні мав пояснювати жорстокість проти українців», – пояснили автори публікації.

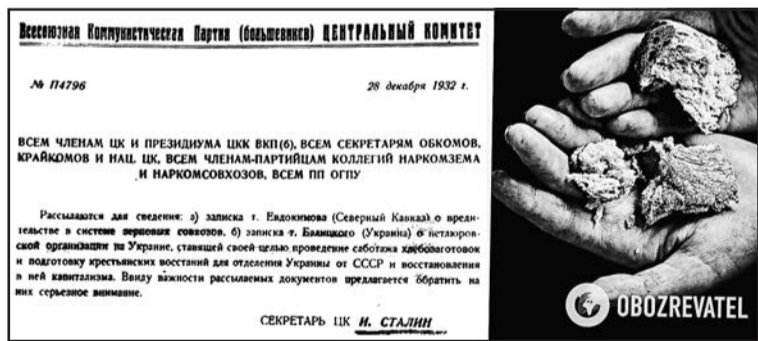
Наводимо повний текст заяви лідера тоталітарного режиму.

Розсилаються до відома: а) записка товариша Євдокімова (Північний Кавказ) про шкідництво в системі зернових радгоспів; б) записка товариша Балицького (Україна) про петлюрівську організацію в Україні, що ставить собі за мету проведення саботажу хлібозаготівель і підготовку селянських повстань для відділення України від СРСР і відновлення в ній капіталізму. Зважаючи на важливість документів, що розсилаються, пропонується звернути на них серйозну увагу.

Й. В. Сталін.

Нагадаємо, раніше українцям показали копію радянського документа про «чорні дошки». На них під час Голодомору заносили села, чий колгосп нібито не справлявся із встановленими нормами.

ОВОЗРЕВАТЕЛ, 29.05.2021

Програма радіо

24.6.2021 – четвер
18.15 – 18.40 – Радіоновини (У)
19.00 – 20.00 – На словечко
25.6.2021 – п'ятниця
18.15 – 18.40 – Радіоновини (Р)
26.6.2021 – субота
14.00 – 15.00 – Музичні вітання
20.00 – 20.30 – Корені
20.30 – 21.00 – Гіт-парад український
21.00 – 22.00 – Національний магазин український, репріза

27.6.2021 – неділя
21.00 – 22.00 – Бєсїда русинська, репріза
22.00 – 22.30 – Ми, русини, репріза
22.30 – 23.00 – Музика національностей, репріза
28.6.2021 – понеділок
18.15 – 18.40 – Радіоновини (Р)
29.6.2021 – вівторок
18.15 – 18.40 – Радіоновини (У)
30.6.2021 – середа
18.15 – 18.40 – Радіоновини (Р)
19.00 – 20.00 – Бєсїда русинська, репріза
Зміна програми можлива.

Гумор

Вертається Петро із польовачки і говорить жєні:

– Тепер не будеме м'ясо куповати цілий місяць.
– То тївко єсь звїрини при-ніс?
– Ні, пропив єм цілу виплату.

* * *

– Хлопче, з чоґо жьєшь?
– Пїшш!
– Може, єсь писатель?

– Ні.., пишу няньові письмо, жєбы мї послав гроші.

* * *

– Я не планїй чововїк. Ай своїм найбільшым ворогам жьчу, жєбы перед їх двором стояли три авта.
– А то котрі?
– Санїтка, поліцаїты і гасїчі.

* * *

– Пан дохтор, можете мї вьоперовати сумлїння?
– Можу, але платїте до-переду!

NOVE ŽYTĽA

KULT MINOR

Vydáva Zväz Rusínov-Ukrajincov SR, IČO 00 177 725. Ročník 71. Šéfredaktor Miroslav Iljuk. Adresa redakcie: Janka Borodáča 5, 081 08 Prešov. Tel. 051/7733 707, e-mail: novezytta@nextra.sk. Náklad: 500 ks. Ročné predplatné 10,40 € Štvrťročné predplatné 2,60 € Objednávky prijíma každá pošta a doručovateľ Slovenskej pošty, alebo e-mail: predplatne@slposta.sk. Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a.s., Stredisko predplatného tlačie. Uzbecká 4, P. O. Box 164, 820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlac@slposta.sk. Objednávky na predplatné do zahraničia prijíma: SLOVART G.T.G., spol. s r.o., Krupinská 4, P. O. Box 152, 852 99 Bratislava, e-mail: info@slovart-gtg.sk. Počiatočná sadzba NITECH s.r.o., Prešov, Tlačí Grafotlač, Prešov. Ev. číslo EV 3301/09. Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín.

НОВЕ ЖИТТЯ

Видає Союз русинів-українців СР. Рік видання 71. Головний редактор Мировис Ілюк. Адреса редакції та адміністрації: 081 08 Пряшів, Янка Бородача, 5. Телефон 051/7733 707, e-mail: novezytta@nextra.sk. Рукописи і фотографії повертаються на просьбу автора. Редакція залишає за собою право скорочувати статті. Статті, підписані авторами, висловлюють їх власні погляди і не обов'язково збігаються з поглядами редакції.